

דברי חינוך
באמונה ובטחון ועוז
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת האדמו"ר אלי' מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « 347-897-9968 \ 058-323-1459 »

בס"ד

עצם העובדה שהקב"ה העמיד אותך בנסיון הזה, היא ההוכחה שבכחך לעמוד בו בעוז ובתעצומות!!!

« לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע »

כתוב בפרשה כי תצא למלחמה על איבך, ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו, וראית בשביה אשת יפת תאר וחסקת בה ולקחת לה לאשה (דברים כא, יא). בטעם היתר ה"פת תאר", הביא רש"י את דברי חז"ל (תנחומא א) "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, אם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור, אבל אם נשאה סופו להיות שונאה, שנאמר פי תהיין לאיש וגו' האחת אהובה והאחת שנואה (דברים כא, טו). וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכן נסמכו פרשיות אלו", ע"כ. וכן פי' הרמב"ן.

וכן מובא בגמרא קידושין (כא): "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות" ע"כ. ופירש"י וז"ל: "יפת תואר, משמע מתוך שמתגרה בה יצרו מחמת יופיה, התירה לו ובקושי, אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות בשר מסוכנת שחוטת ואע"פ שהיא מאוסה, כדכתיב ולא בא בשר פגול (יחזקאל ד, יד), ולא יאכלו בשר תמותות, לאחר שימותו ויהו נבלות", עכ"ל.

הרי לנו פרשה מיוחדת בתורה ובה הלכות ודינים רבים, למצב שבו אדם אינו מסוגל להתגבר על יצרו במלחמה, ולכן התירה לו התורה לקחתה לאשה כדי שלא ישאנה באיסור.

והפלא עצום מאד, היכן מצינו שהתורה תתיר איסורים בגלל פיתוי היצר הרע, והרי כל חובת האדם בעולמו היא לעמוד בנסיונות ולהתגבר על המכשולים אשר ניקרו בדרכו, כמאמר המסילת ישרים (סוף פרק א), כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצות ולעבוד ולעמוד בנסיון, וכיצד יתכן שהתורה התירה לאדם איסור, מתוך חשש שלא יוכל לעמוד בנסיון ויעבור עליו, והרי זוהי עבודת האדם בעולם הזה להתגבר ולעמוד בנסיונות.

ועוד צ"ב, הלא כבר נשמטו והלכו כל אלו אשר חששו שחטאים יגרום להם ליפול במלחמה, ואפילו מי שנכשל בשיחה בין תפילין של יד לתפילין של ראש לא יצא למלחמה, ולא נשארו אלא יראי חטא גמורים, והיאך ייתכן שדווקא אלו צריכים להיתר של יפת תאר, כי יש חשש שלא יעמדו מול פיתויי היצר.

« עצם הנסיון מוכיח יכולתו של האדם לעמוד בו!!! »

אי בגמרא (כתובות לג): "אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריא, הוי פלחו לצלמא, וכו'". ולכאורה תמוה, מי גילה זאת לחז"ל, מי יכול לדעת מראש מה הוא הסבל של הזולת, ומכל שכן של שלושה אנשים. ועוד תמה החידושי הרי"ם, נניח שידעו זאת ברוח קודשם, לשם מה לדבר בגנותם של צדיקים אלו שקדשו שם שמים ולהמעטיט בשבחם.

ומבאר החידושי הרי"ם זצ"ל בשם הצדיק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל (מצא חן את ה', והוא עיקר ויסוד בענייני הנסיונות הנשלחים לאדם ממרום. והוא, אין הקב"ה חפץ חלילה להכשיל את האדם, ולפיכך לא ישלחו לו לעולם נסיון שלא יוכל לעמוד בו, וכמאמר הגמרא (עבודה זרה ג.) שאין הקב"ה

בא בטרוניא עם בריותיו. וכן להיפך, חפץ הוא לזכות את האדם ולהרבות את שכרו, ולפיכך ישלח לו נסיון שעימו יכול להתמודד ולעמוד בו.

וזהו ביאור מאמרם ז"ל, שאנו יודעים שחנניה מישאל ועזריה לא היו עומדים בנסיון של עינויים, מעצם העובדה שלא הועמדו בו, ולא התנסו בו. ולשם מה גילו לנו זאת החכמים, לא חלילה כדי להמעטיט במעלתם, אלא כדי ללמדנו כלל חשוב זה, שאם הועמד אדם בפני נסיון כלשהו, הרי זה אות וסימן שמצפים מנו לעמוד בו, ויש בו הכוחות לזה.

וכעין זה כתב האור החיים הק' על הפסוק פִּנְשֵׁר יַעִיר קִנּוּ עַל גּוֹזְלָיו וְרָחַץ (דברים לב, יא), וז"ל: "והוא מאמר כנשר יעיר קינו, כמו כן ה' מעורר בניו, וגם מעוררם כפי היכולת שיוכלו לעמוד בו כאומרם ז"ל (בר"ר נה, ב) שאין ה' מנסה אלא בשיעור שיכול לסבול".

ולפיכך מנסה הקב"ה דוקא את הצדיקים שיש בכוחם לסבול, ומזה ילמד האדם, שלעולם לא יתייאש ויאמר איזה נסיון גדול קיבלתי ואיני יכול לעמוד מפניו, כי אם הקב"ה העמידו בנסיון זה, ובודאי קיבל את הכוחות בזה גם את כוחות ההתמודדות.

וכיוצא בזה אנו רואים בספר חינוך (מצוה שעו) שביאר בזה ההבדל שבין דיני כהן לדיני נזיר, וז"ל: "והענין הוא לפי הדומה, כי קדושת הכהן חלה עליו ממילא לא הסכים הוא עליה ומדעתו לא נהיתה, כי אם מלידה ומבטן נתקדש בכח שבטו שכולו קדוש, והנהגתו עם קרוביו ככל שאר בני העולם, כי אין חילוק בין האיש הכהן לשאר העם זולתי, כי לעתים יעבוד בית אלקיו. ואמנם לעתים גם כן ישכון בהיכליו ויגל עם אוהביו ולשמחה ולמשתה יקרא רעיו וקרוביו, על כן יחס לבבו עליהם וגם הם עליו, ומפני זה הרשה להיטמא להם כי כל דרכי התורה נועם וכל נתיבותיה שלום".

"אכן האיש הנזיר לה' כל ימי נדר נזרו קדוש הוא לה', וכמו שהעיד עליו הכתוב כי נזר אלקיו על ראשו (במדבר ו, ז), לא יטמא בתאוות העולם ולא ימצא בית משתאות ובסעודת רעים, כי הפרשתו מן היין מוכחת עליו שנתן לבו להבין ולהתענות לפני ה' ולתקן דרכי נפשו ולהניח תענוג הגוף החשוך. ואחרי שומו כל לבו וכל מחשבותיו אחר נפשו היקרה, וצרכי עצמו ובשרו נטש, מה חפצו בקרבת רעיו ואוהביו עוד זולתי למצוה, אין ספק כי בהתעלות הנפש יקל מאד בעיניה הנאת הגוף וכל ענינו, כל שכן שלא תפנה אחר חברת גופים אחרים, ואם קרובים המה או רחוקים, ולא תמצא תענוג בכל דבר מהדברים, זולתי בעבודה הקדושה אשר נתקשרה בה ועיניה אליה תמיד".

"ועל כן, לרוב קדושתו ומעלתו ופרישותו מאחיו, תמנענו התורה מהטמא להן, וכענין הכהן הגדול, כי מהיותו מעולה מאד בעינינו ונפרש מחברת האוהבים ואין כל עסקיו ומחשבותיו זולתי מעבודת אלקיו יתברך, תמנענו התורה גם כן מהטמא לאחד מכל קרוביו וכו'", עכ"ל.

נמצא מכך, שכל אדם שה' מביא לו נסיון הרי שה' גם נותן בו את הכוחות להתמודד עמם, וברגע שהאדם שוב אינו יכול אז בא ומוציאו ממנו, מפני שאינו דורש ממנו יותר מיכולתו, וכדבר דוד המלך אֶשָׂא עֵינַי אֶל הַהָרִים מֵאֵין יְבֵא עֲזָרִי (תהלים קכא, א), דהיינו, שכאשר האדם אוהז במצב של 'מאין', אז בא הרגע של 'יבוא עזרי'.

הנה, כתוב בתורה הק' כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה היא, לא בשמים היא וגו' ולא מעבר לים הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשותו (דברים ל, יא-יד).

המפרשים נחלקו באיזה מצוה הדברים אמורים, לדעת הרמב"ן מדובר במצות התשובה, ועליה מעידה התורה כי היא בהישג ידו של אדם באשר הוא. אך לדעת רש"י, המצוה הזאת שבה דן הפסוק, חוזרת על כל התורה כולה, שעליה קובע הפסוק שאינה בשמים ולא מעבר לים, וכפי ששנו רבותינו (עירובין נה. כפי שרש"י מביא כאן), "אמר רבי אבדימו בר חמא בר דוסא, מאי דכתיב לא בשמים היא, שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא, אתה צריך לעבור אחריה", כלומר, שהאדם מצידו צריך להיות מוכן לעשות כל מאמץ, גם כזה הנראה לכאורה כבלתי אפשרי, ובלבד שיוכל להגיע לתורה.

בעלי המוסר למדו מכאן לימוד גדול, שכל מצוות התורה ניתנות לקיימו, כי התורה אינה מטילה על האדם מטלות שהן מעבר לכוחותיו. הקב"ה הסתכל בתורה וברא על פיה את העולם, ומתוך כך ניתן להסיק שכל המצוות הן ברורות ביצוע, ולא ייתכן שמצוה מסוימת תהיה מעבר לכוחותיו. אשר על כן גם אם מלכתחילה נראה שהתורה בשמים ואין כל אפשרות לקיימה, אין זה אלא פרי הדמיון המטעה, בעוד שלאמיתו של דבר, אילו היתה בשמים או מעבר לים, הקב"ה היה לבטח מצייד אותנו בכלים מתאימים שבעזרתם נוכל להגיע אפילו עד שם כדי להשיגה.

בפרשתנו ישנה הארה נפלאה השייכות לעניינו. הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל (מנהל רחמי בישיבת קול תורה) מדגיש שבמצות יבום מצינו חידוש גדול שלא מצינו בשום מצוה אחרת, כל המצוות דורשות מידה מסוימת של הקרבה מצד האדם כדי לקיימן, ולעתים קרובות קיום המצוה עומד בסתירה לרצונותיו ומידותיו של האדם. בנקודה זו שונה מצות יבום, במצוה זו, התורה מתחשבת ברצונו של האדם, ואם לא יחפוץ האישי לקחת את יבמתו, יכול לחלוף אותה.

והנה כשחולץ הרי הוא מבטל את יסוד מצות יבום, שלשמת המת תהיה המשך של קיום בעולם הזה ע"י אחיו, וכמו שאמרה התורה, וַיִּרְקַהּ בְּפָנָיו וְעָנְתָהּ וְאָמְרָה כִּכָּהֵן יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו (דברים כה, ט), כלומר, החליצה היא רק עצה שלא לעבור עבירה, אך את מצות יבום לא קיים, ולכאור' מדוע מתחשבים ברצונו, מדוע התורה הק' אינה דורשת מהאדם ליבם בכל מקרה, כמו כל מצוה, אם קשה לו לקיים את המצוה, עליו לעבוד ולהכיר בגדלות המצוה, עד שיוכלו לקיימה.

התשובה בזה היא, שמצות יבום, במקרה שאינו חפץ לייבם, היא למעלה מכוחותיו, ואין כל אפשרות שיקיימנה בשלמות.

שומעים מכאן יסוד חזק שחובה לשנו בכל עת, הרי הבורא יתברך פונה לכל איש מישראל, בכל מקום שעומד, בכל דור ובכל זמן, וקורא לו, בוא אלי, ויש תקופות ומצבים שבהם מאד קשה לאדם להתקרב להקב"ה, אעפ"כ בכל מצב קורא לו הבורא יתברך, התקרב כמה שאתה יכול, כמה שמתאפשר לך במצבך כיום, לא דורשים ממך יותר.

אך מאידך גיסא, מדגיש הגר"ד אייזמן דברים אלו מחייבים מאד, ותובעים את כל אחד על מה שיש ביכולתו לעשות ללא שום אמתלאות, שהרי דורשים ממנו רק את מה שהוא יכול, לא יותר, אך גם לא פחות.

ועי' בספר משך חכמה (ויקרא יח, ב), מתייחס בצורה ברורה לנקודה חשובה זו, וכותב על זה בזה"ל: "שהתורה לא צוותה ציוויים אשר יהיו קשים על חברת הגוף עם הנפש לקיימו לחוקים כוללים, כאזרח כגר, כעם ככה. רק דברים אשר נטועים המה להנהיג על פיהם, המזג הגופני במזג שווה, וכל טבעי לא יושבת וכו', שהבורא יתברך עשה את האדם ישר אשר חלקיו יתאימו עם חלק התורה, והנפש ינהיג בדרך המסודר מאלקי יתברך באופן נפלא, לא גדרה התורה פרישת המאכל לגמרי יותר מכפי אשר יוכל לסבול מזג האדם, ולא מנעה עניין המשגל מאשר יאות לקיים המין ולמזג הגוף וכיוצא בו", עכ"ל.

והנה ישנם אנשים שכאשר מגיע אליהם מצב של נסיון כל שהוא אז אומרים, אני לא יכול אני לא מסוגל, אבל צריך לדעת שזו טעות משום שאילו לא היה יכול לא היה מביא לו את הנסיון, ואם הביא לו הנסיון אזי סימן שיכול להתמודד עם זה, ולכן כשנא נסיון לאדם, הרי שהעבודה שלו להכיר שבא מאת ה' ושיש לו את הכוחות לעמוד בנסיון.

« איך נכנס 'גוזר ומקיים' לתוך פיוט ה'ברוך שאמר'?! »

כששהה האדמו"ר מסקולען רבי אליעזר זוסיא פורטוגל זצ"ל בבית הכלא ברומניה, כשהגיע לתפילת 'ברוך שאמר', שתפילה זו הרי כוללת שבחים רבים למי שאמר והיה העולם, בהיבטים שונים זה מזה, התרכז האדמו"ר בכל מילה ומילה, בדרך שמעולם לא נהג לפני כן.

כשהגיע למילים 'ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים', צצה במוחו שאלה, מדוע יוזכרו כאן מלים אלו, הרי בדרך כלל משמעות המלה 'גוזר', הכוונה להנהגה קפדנית ולא רצויה לבני אדם, יתירה מזו אנו אומרים שהוא לא רק גוזר גזירות אלא גם מקיים אותן, וא"כ איך נכנס מילים אלו לתוך תפלה שהיא כולה שירות ותשבחות להתגלותו של החסד והרחמים של הקב"ה בעולם.

ביותר נתעורר האדמו"ר בתסכול על עצם השאלה, הרי השאלה על אודות המילים הללו לכאור' כל כך ברורה, כיצד לא חשב על כך קודם לכן, הרי במשך שנים על גבי שנים הוא אומר את התפילה הזו מדי יום יומו, ואף פעם לא עלתה במחשבתו השאלה שהמלים 'גוזר ומקיים' נראות שלא במקומן, מדוע לא חשב על כך קודם לכן.

הוא חזר על המלים שוב ושוב, כשהוא מנסה להעלות תשובה במחשבתו, לאחר זמן ממושך עלה הדבר בידו, הוא היה מלא התרגשות ושמחה מפני שכעת הוא הרגיש שהוא מבין מדוע גוזר ומקיים, אכן מתאים לתפילה זו.

וכך הסביר: המלה 'מקיים' יש לה שני מובנים, בנוסף לפירוש 'מוציא לפועל', פירושה הוא גם כן 'נותן כח לסבול להתגבר ולהחזיק מעמד', וזוהי הכוונה כאן, לפעמים השי"ת צריך לגזור דבר מה על בני אדם, הוא חייב להעניש את האדם מכל סיבה שהיא מוצא לנכון, אך באותו הזמן השי"ת נותן את הכח והיכולת לסבול ולהתגבר על מנת שהאדם יוכל לעמוד בגזרה. זהו הכוונה במלים גוזר ומקיים.

מדי שנה ביום השנה לשחרורו מבית הכלא היה האדמו"ר מכנס את מקרוביו, מספר להם מקרה זה, ומסביר את הפירוש החדש והמעודד שמצא במלים גוזר ומקיים, הוא היה מעודד את כל הנאספים שלעולם אין להישבר במצבים קשים מפני שהשי"ת גם בעת גזרה נותן כח להולכים בדרכיו, ובכח האמונה ניתן לקיים כל גזירותיו באהבה.

"... שאנו יודעים
שחנניה מישאל
ועזריה לא היו עומדים
בנסיון של עינויים,
מעצם העובדה שלא
הועמדו בו, ולא התנסו
בו. ולשם מה גילו לנו
זאת החכמים, לא
חלילה כדי להמעיט
במעלתם, אלא כדי
ללמדנו כלל חשוב זה,
שאם הועמד אדם
בפני נסיון כלשהו, הרי
זה אות וסימן שמצפים
מנו לעמוד בו, ויש בו
הכוחות לזה..."